

WATCH DOG.MD
WE WATCH THE GOVERNMENT FOR YOU

NAVIGAREA ÎN LABIRINT: SANCTIUNILE ÎMPOTRIVA RUSIEI PE ÎNȚELESUL TUTUROR

**AUTOR:
MARIN GOSPODARENCO,
EXPERT ÎN FINANȚE PUBLICE**

**COMUNITATEA
WATCHDOG.MD**

În rezultatul escaladării conflictului din Ucraina, Uniunea Europeană (UE) a impus un set de sancțiuni fără precedent împotriva Rusiei. Aceste măsuri sunt menite să răspundă acțiunilor militare ale Rusiei și au un impact semnificativ atât asupra economiei ruse, cât și asupra economiilor statelor membre UE.

Urmare a tensiunilor geopolitice, comunitatea internațională a văzut o reapariție a sancțiunilor economice ca instrument cheie în politica externă. Important este că sancțiunile împotriva Rusiei au devenit un punct focal, oferind un studiu de caz complex privind impactul și eficacitatea unor astfel de măsuri.

Acest articol își propune să dezvăluie rădăcinile acestei probleme, examinând efectele imediate și pe termen lung ale sancțiunilor nu numai asupra Rusiei, ci și pe scena globală, inclusiv să exploreze întrebările mai largi cu privire la viitorul relațiilor internaționale și al diplomației economice într-o lume din ce în ce mai multipolară, în care economiile țărilor sunt interdependente în diverse sfere.

Astfel, sancțiunile UE vizează sectoare cheie ale economiei ruse, inclusiv sectorul financiar, energetic și de apărare. Restricțiile asupra accesului la piețele de capital europene și blocarea anumitor bănci rusești din sistemul SWIFT au drept rezultat dificultăți semnificative pentru finanțarea externă a Rusiei și devalorizarea rublei în raport cu euro și dolarul SUA. De asemenea, sancțiunile asupra exporturilor de tehnologie și echipamente au avut ca scop reducerea capacității Rusiei de a se moderniza în domenii esențiale. Dar dați toate să le luăm pas cu pas.

UE a impus sancțiuni masive și fără precedent împotriva Rusiei ca răspuns la războiul de agresiune împotriva Ucrainei, care a început la 24 februarie 2022, și la anexarea ilegală a regiunilor Donețk, Luhansk, Zaporijia și Herson din Ucraina.

Acestea vin în completarea măsurilor impuse Rusiei încă din 2014 ca urmare a anexării Crimeei și a nepunerii în aplicare a acordurilor de la Minsk.

Sancțiunile includ măsuri restrictive specifice (sancțiuni individuale), sancțiuni economice și măsuri privind vizele.

Sancțiunile individuale vizează diferite persoane care fie sunt responsabile de sprijinirea, finanțarea sau punerea în aplicare a unor acțiuni care subminează integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, fie beneficiază de pe urma acestor acțiuni.

De asemenea, UE a adoptat sancțiuni împotriva:

- Belarusului ca răspuns la implicarea sa în invadarea Ucrainei;
- Iranului, în legătură cu fabricarea și furnizarea de drone pentru armata rusă.

Măsurile restrictive ale UE în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei se aplică în prezent unui total de aproape 1 950 de persoane și entități. În decembrie 2023, UE a extins sancțiunile la alte 61 de persoane și 86 de entități. Printre persoanele incluse pe listă se numără:

- președintele Rusiei, Vladimir Putin;
- ministrul rus al afacerilor externe, Serghei Lavrov;
- fostul președinte al Ucrainei, Viktor Ianukovici;

- membri ai Dumei de Stat a Rusiei (camera inferioară a parlamentului);
- membri ai Consiliului Național de Securitate;
- membri ai Consiliului Federativ al Federației Ruse;
- miniștri, guvernatori și politicieni locali, cum ar fi primarul Moscovei;
- funcționari de rang înalt și personal militar;
- comandanți ai Grupării Wagner;
- oameni de afaceri și oligarhi ruși;
- propagandiști pro-Kremlin și anti-ucraineni.

Lista include, de asemenea, persoane responsabile pentru sau implicate în grozăviile comise în Bucea și Mariupol, atacuri cu rachete împotriva civililor și a infrastructurii critice, deportarea și adopția forțată a copiilor ucraineni, reeducarea militară a lor, recrutarea de mercenari sirieni pentru a lupta în Ucraina, fabricarea și furnizarea de drone, jefuirea patrimoniului cultural al Ucrainei. Printre entitățile incluse pe listă se numără bănci și instituții financiare (inclusiv Serviciul Federal de Monitorizare Financiară), societăți din sectorul militar și din cel al apărării, societăți din sectorul aviației, al construcțiilor navale și al construcțiilor de mașini, forțe armate și grupuri paramilitare, partide politice, mișcarea „Frontul Popular Panrus”, societăți de telecomunicații, organizații mass-media responsabile de propagandă și dezinformare, Grupul Wagner, o entitate militară privată bazată în Rusia, RIA FAN, o organizație mass-media rusă.

Dar, totuși, ce înseamnă în realitate aceste sancțiuni. Analizăm în continuare.

Sancțiunile impuse asupra persoanelor individuale includ interdicții de călătorie și înghețarea activelor. Aceasta înseamnă că persoanele vizate nu pot intra sau tranzita teritoriul UE, indiferent dacă călătoresc pe cale terestră, aeriană sau maritimă. Aceste restricții sunt menite să izoleze aceste persoane, limitându-le capacitatea de a influența sau de a beneficia de pe urma relațiilor cu statele membre UE.

Înghețarea activelor - o măsură cuprinzătoare

Înghețarea activelor reprezintă o componentă crucială a acestor sancțiuni. Aceasta implică blocarea oricăror conturi și active deținute de persoanele și entitățile vizate în băncile din UE, inclusiv bunuri imobile, avioane, iahturi sau automobile deținute de persoanele sancționate. Astfel, accesul la resursele financiare este complet restricționat, punând presiune economică semnificativă asupra celor vizați. În plus, este interzisă orice formă de punere la dispoziție, fie directă, fie indirectă, a fondurilor sau activelor către persoanele și entitățile respective.

De remarcat, că în UE au fost înghețate active în sumă totală de circa 22 mlrd EURO și circa 300 mlrd dolari SUA - active ale Băncii Centrale ale Rusiei în statele UE și G7.

Uniunea Europeană a accelerat presiunea economică asupra Rusiei prin implementarea unor restricții extinse *la importuri și exporturi*, într-o încercare de a răspunde la criza continuă.

Restricții asupra comerțului – o viziune detaliată

Restricțiile impuse de UE opresc entitățile europene să vândă anumite produse Rusiei, în timp ce entităților ruse li se interzice să vândă anumite mărfuri în statele membre UE. Aceste măsuri sunt concepute strategic să crească presiunea asupra economiei ruse, pentru a reduce veniturile la bugetul rus și respectiv – capacitatea lui Putin de a finanța agresiunea militară împotriva Ucrainei.

Lista produselor interzise a fost elaborată minuțios pentru a afecta în mod semnificativ economia rusă, evitând în același timp un impact negativ asupra țărilor care impun aceste sancțiuni. Produsele esențiale, precum cele farmaceutice, alimentare, agricole și cele legate de sănătate, nu sunt incluse în restricții, protejând astfel populația rusă de consecințele directe ale sancțiunilor.

Conform datelor furnizate de Comisia Europeană, începând din februarie 2022, Uniunea Europeană a blocat exporturi către Rusia în valoare de peste 43,9 miliarde EUR și importuri din Rusia în valoare de peste 91,2 miliarde EUR. Aceste cifre reprezintă o scădere semnificativă față de volumul de comerț din 2021, cu 49% din exporturi și 58% din importuri afectate de sancțiuni.

UE renunță la tratarea Rusiei ca națiunea cea mai favorizată

Într-o mișcare importantă, UE, împreună cu alți parteneri internaționali, a adoptat o declarație prin care își rezervă dreptul de a nu mai considera Rusia ca națiunea cea mai favorizată în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Aceasta este o decizie majoră, deoarece privează Rusia de anumite avantaje comerciale oferite de acest statut.

În locul creșterii taxelor la import, Uniunea Europeană a optat pentru un set de măsuri restrictive.

La fel, ca răspuns la alinierea Belarusului cu Rusia, UE și partenerii săi au suspendat toate demersurile legate de aderarea Belarusului la OMC. Această acțiune subliniază răspândirea impactului sancțiunilor dincolo de frontierele Rusiei.

În cadrul sancțiunilor fără precedent aplicate Rusiei, Uniunea Europeană a elaborat o listă extinsă de bunuri a căror export către Rusia este acum interzis. Aceste restricții vizează o serie de sectoare cheie și sunt menite să limiteze capacitatea Rusiei de a-și moderniza și extinde industria tehnologică și militară.

Restricții la export – care produse au fost interzise?

Printre produsele interzise la export se numără: echipamente și tehnologii de ultimă oră, inclusiv calculatoare cuantice, semiconductori avansați, componente electronice și software, anumite tipuri de mașini și echipamente de transport, produse și tehnologii necesare rafinării petrolului, echipamente, tehnologie și servicii destinate industriei energetice, produse și tehnologii din domeniul aeronautic și spațial, inclusiv aeronave, motoare de aeronave, piese de schimb și echipamente pentru avioane și elicoptere, combustibil pentru avioane, bunuri cu destinație dublă, cum ar fi drone și software pentru drone, dispozitive de criptare, produse de lux, cum ar fi mașini de lux, ceasuri de mână și bijuterii, arme de foc pentru uz civil, componente ale acestora și alte materiale militare.

Restricții la import - mărfurile interzise

În ceea ce privește importurile din Rusia, UE a impus restricții asupra unei game variate de produse, inclusiv: țiței (interzis din decembrie 2022) și produse petroliere rafinate (interzise din februarie 2023), cu anumite excepții, cărbune și alți combustibili fosili solizi, oțel, produse siderurgice și fier, aur și diamante, inclusiv bijuterii, ciment, asfalt, lemn, hârtie, cauciuc sintetic și materiale plastice, fructe de mare și băuturi alcoolice, inclusiv caviar și vodcă, țigări și produse cosmetice.

Interdicția privind diamantele rusești

Unul dintre cele mai recente și notabile măsuri este interdicția, începând din decembrie 2023, asupra diamantelor rusești. Aceasta face parte dintr-un efort coordonat al țărilor G7 de a elabora o interdicție internațională asupra diamantelor, cu scopul de a tăia una dintre sursele importante de venit ale Rusiei. Această interdicție reprezintă un exemplu al cooperării internaționale în vederea exercitării presiunii economice.

UE a impus o interdicție care vizează:

- diamantele originare din Rusia;
- diamantele exportate din Rusia;
- diamantele care tranzitează Rusia;
- diamantele rusești prelucrate în țări terțe.

Din 1 ianuarie 2024, a intrat în vigoare o interdicție directă asupra diamantelor naturale și sintetice neindustriale, precum și asupra bijuteriilor cu diamante. Mai mult, începând cu 1 martie 2024, se va introduce treptat și va fi finalizată până la 1 septembrie 2024, o interdicție indirectă asupra importurilor de diamante rusești prelucrate în țări terțe.

În cadrul eforturilor de a afecta economia rusă, dependentă de importul de servicii europene, Uniunea Europeană a impus restricții semnificative asupra furnizării anumitor servicii către Rusia.

Restricții asupra serviciilor financiare și de consultanță

De la 4 iunie 2022, UE a interzis furnizarea, direct sau indirect, a serviciilor de contabilitate, audit (inclusiv audit statutar), evidență contabilă, consultanță fiscală, consultanță în afaceri și management, precum și serviciile de relații publice, inclusiv activitățile de lobby.

În octombrie 2022, UE a extins gama serviciilor interzise, incluzând consultanța în domeniul IT, serviciile juridice, de arhitectură și de inginerie, într-un efort de a limita mai mult capacitatea industrială a Rusiei.

Din decembrie 2022, UE a adăugat interdicții asupra furnizării de servicii de publicitate, cercetare de piață, sondaje de opinie, testare a produselor și inspecții tehnice.

În decembrie 2023, UE a interzis furnizarea către Rusia sau cetățenii ruși de software pentru gestionarea întreprinderilor sau pentru proiectarea și fabricarea industrială. De asemenea, cetățenilor ruși li s-a interzis deținerea sau controlul pozițiilor de conducere legate de furnizarea de portofele sau servicii de custodie pentru criptoactive.

Ce înseamnă în practică interdicția privind petrolul și implementarea plafonului prețului petrolului?

UE a stabilit un plafon al prețurilor pentru petrolul rusesc transportat pe mare, împreună cu Coaliția pentru Plafonarea Prețurilor. Acest plafon este fixat la 60 USD/baril pentru țiței, 45 USD/baril pentru produsele petroliere sub valoarea nominală a țițeiului și 100 USD/baril pentru cele peste valoarea nominală. Rusia este nevoită să vândă petrolul cu 20-30% mai ieftin decât alte țări, iar încasările la bugetul rus au scăzut considerabil. Scopul acestui plafon, care poate fi ajustat în funcție de condițiile de piață, este de a limita veniturile Rusiei din exporturile de petrol și de a stabiliza prețurile globale ale energiei.

În plus față de interdicțiile asupra importurilor, UE a interzis navelor sale să transporte petrol rusesc și produse petroliere către țări terțe, cu excepția cazurilor în care acestea sunt vândute la sau sub plafonul de preț stabilit. Al doisprezecelea pachet de sancțiuni al UE a introdus reguli mai stricte de conformitate pentru a sprijini aplicarea acestui plafon și pentru a combate eludarea, inclusiv un mecanism îmbunătățit de schimb de informații pentru identificarea practicilor înșelătoare, cum ar fi transferurile de la navă la navă și manipularea sistemului de identificare automată (AIS).

Aceste măsuri reprezintă o componentă crucială a strategiei UE de a reduce profiturile Rusiei din exporturile de petrol, în timp ce se încearcă minimizarea impactului asupra piețelor energetice globale și asigurarea conformității stricte în cadrul industriei de transport maritim.

Ponderea veniturilor din petrol și gaze în veniturile bugetului federal a scăzut la cel mai mic nivel cel puțin din 2007 înapoi. La sfârșitul celor trei trimestre ale anului 2023, veniturile din petrol și gaze reprezentau 28,3% din toate veniturile, în scădere cu aproape 15 p. p. față de aceeași perioadă a anului precedent. În termeni absoluți, veniturile au scăzut de o dată și jumătate (cu 2,9 trilioane de ruble), până la 5,58 trilioane de ruble.

Auditorii Camerei de Conturi au atribuit o astfel de dinamică a veniturilor din petrol și gaze naturale scăderii prețului mediu al petrolului și gazelor naturale din Urali, precum și manevrei fiscale din industria petrolului și gazelor.

Rusia nu mai poate exporta petrol în țările UE și este nevoită să-l vândă în India și China. India achită prețul în rupii, însă Rusia nu poate cumpăra nimic cu aceste rupii. În rezultat companiile petroliere rusești au acumulat rupii de circa \$25 miliarde și nu pot folosi acești bani.

Gazprom a redus unilateral exportul de gaze pe piața UE în 2022. Drept rezultat vânzările Gazprom-ului s-au redus în jumătate, iar extracția de gaz a scăzut cu aproape 40% față de situația până la război.

Sectorul aviației

În februarie 2022, într-un răspuns la criza continuă, Uniunea Europeană a adoptat măsuri drastice împotriva sectorului de aviație rusesc. Aceste interdicții includ restricții de zbor și interzicerea accesului la aeroporturile europene pentru transportatorii ruși.

Este interzisă aterizarea tuturor aeronavelor înregistrate în Rusia sau operate de entități rusești pe aeroporturile din UE și survolarea spațiului aerian al statelor membre. Această măsură include și avioanele private, cum ar fi cele de afaceri.

UE a interzis, de asemenea, exportul către Rusia de produse și tehnologii legate de aviație și spațiu. Acest lucru include interdicția asupra serviciilor de asigurare, întreținere și asistență tehnică pentru aceste produse. Statele Unite, Canada și Regatul Unit au implementat restricții similare.

Ca urmare a acestor măsuri, companiile aeriene ruse se confruntă cu dificultăți semnificative în achiziționarea de aeronave noi, piese de schimb și echipamente esențiale pentru mentenanța flotelor lor. Având în vedere că majoritatea flotei comerciale rusești este produsă în UE, SUA sau Canada, interdicțiile ar putea duce în timp la imobilizarea la sol a unei părți substanțiale a flotei rusești de aviație civilă, afectând chiar și zborurile interne.

Uniunea Europeană a impus restricții stricte asupra băncilor ruse și belaruse

Într-un efort de a intensifica presiunea economică asupra Rusiei și Belarusului, Uniunea Europeană a exclus zece bănci ruse și patru bănci belaruse de la sistemul SWIFT. Această măsură împiedică băncile respective să efectueze sau să primească plăți internaționale prin acest sistem global de mesagerie financiară, care conectează peste 11.000 de entități din întreaga lume.

Excluderea din SWIFT face dificilă pentru băncile vizate obținerea de valută străină sau transferul de active în străinătate. Deși există alternative la SWIFT, acestea sunt adesea costisitoare, complexe și mai puțin eficiente. Interdicția afectează negativ economiile ruse și belaruse, limitând capacitatea lor de a efectua tranzacții internaționale.

Sanțiuni împotriva băncii centrale naționale a Rusiei

UE a interzis tranzacțiile cu Banca Centrală Națională a Rusiei, înghețându-i activele. În decembrie 2022, Banca Rusă de Dezvoltare Regională a fost, de asemenea, adăugată pe lista entităților sancționate. Din februarie 2022, peste jumătate din rezervele internaționale ale Rusiei, estimate la 643 de miliarde USD, au fost înghețate. Aceasta împiedică Rusia să utilizeze aceste rezerve pentru a susține băncile sale și pentru a contracara efectele altor sancțiuni. *Inclusiv rezervele de aur ale Rusiei sunt acum mai dificil de utilizat din cauza sancțiunilor internaționale.*

Restricții asupra numerarului în Euro

UE a interzis, de asemenea, vânzarea, furnizarea, transferul și exportul de bancnote euro către Rusia, limitând astfel accesul guvernului rus și al altor entități la numerar în euro și prevenind fuga de la sancțiuni.

Belarusului i-au fost aplicate sancțiuni similare, reflectând abordarea unitară a UE în ceea ce privește răspunsul la criza din regiune.

De la începutul invaziei Rusiei în Ucraina, țările Uniunii Europene au impus în total 12 pachete de sancțiuni împotriva persoanelor fizice și a entităților din Rusia, din regiunile din estul Ucrainei și din Crimeea anexate ilegal. Este vorba atât de restricții individuale, cât și de sancțiuni economice și măsuri diplomatice.

Uniunea Europeană a impus sancțiuni asupra canalelor mass-media ruse pentru combaterea dezinformării.

Astfel, UE a acționat decisiv pentru a combate campania sistematică de dezinformare a Federației Ruse, suspendând pe teritoriul UE activitățile de radiodifuziune ale mai multor canale mass-media ruse sprijinite de stat. Această măsură a fost luată ca răspuns la eforturile Rusiei de a manipula informațiile și a induce în eroare, pentru a destabiliza țările vecine și statele membre ale UE.

Printre canalele mass-media afectate de aceste sancțiuni se numără Sputnik și filialele sale, Russia Today (RT) și filialele sale (inclusiv versiunile în engleză, germană, franceză și spaniolă), Rossiya RTR/RTR Planeta, Rossiya 24/Russia 24, Rossiya 1, TV Centre International, NTV/NTV Mir, REN TV, Pervii Kanal, și alte canale cum ar fi Oriental Review, Tsargrad TV Channel, New Eastern Outlook, Katehon și Spas TV Channel.

Aceste canale sunt acuzate de răspândirea mesajelor de propagandă și desfășurarea campaniilor de dezinformare, inclusiv în legătură cu agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei. Sancțiunile vizează toate formele de transmisie și distribuție în UE, incluzând cablul, satelitul, televiziunea prin internet, platformele, site-urile web și aplicațiile.

Până la moment, Uniunea Europeană a adoptat 12 pachete de sancțiuni împotriva Rusiei în urma conflictului din Ucraina. Aceste sancțiuni au fost implementate treptat, începând din 2014, cu intensificări semnificative după invazia Rusiei în Ucraina în 2022. Aceste măsuri au vizat diverse sectoare și au scopul de a răspunde acțiunilor militare ale Rusiei și de a exercita presiune economică și politică.

O aliniere treptată a Republicii Moldova

Deși a condamnat invazia rusă chiar din prima zi, guvernarea de la Chișinău nu s-a grăbit să se alăture tuturor sancțiunilor europene. La începutul războiului, autoritățile moldovene explicau că partenerii occidentali, inclusiv Uniunea Europeană, manifestă înțelegere față de poziția R. Moldova de a nu se alinia imediat sancțiunilor, pentru a evita un răspuns aspru din partea Rusiei, de care Chișinăul depindea energetic.

Chiar dacă nu s-a aliniat de jure la sancțiunile economice contra Rusiei, Chișinăul le-a implementat de facto, în primăvara anului 2023. În sectorul bancar, spre exemplu, chiar și băncile din China s-au aliniat sancțiunilor și se abțin să efectueze tranzacții valutare cu băncile rusești. În caz contrar, dacă o bancă străină încalcă sancțiunile aplicate băncilor rusești, aceasta riscă să nimerescă și ea sub sancțiuni. Asta ar însemna să nu mai poată face plăți în valută și să piardă majoritatea clienților.

Ca țară asociată cu UE, care a obținut în iunie 2022 și statutul de candidată la aderare, R. Moldova urma să se alinieze treptat sancțiunilor europene. După ce a primit un răspuns pozitiv privind deschiderea negocierilor de aderare, Comisia Europeană ne cere să ne alăturăm la mai multe măsuri restrictive împotriva Rusiei.

Potrivit raportului Comisiei, în 2022 rata de aliniere a R. Moldova la declarațiile și măsurile restrictive ale politicii externe și de securitate comune era de 54% și a crescut până la 78% în august 2023, când Chișinăul a expulzat 22 de diplomați ruși și 23 de angajați din serviciul tehnic, limitând cu două treimi personalul Ambasadei ruse.

Concluzii:

Sancțiunile impuse de Uniunea Europeană împotriva Rusiei în contextul conflictului din Ucraina marchează un punct de cotitură în utilizarea măsurilor economice ca instrumente de politică externă. Aceste sancțiuni, caracterizate prin amploare și profunzime, au avut un impact major asupra economiei ruse, vizând sectoarele cheie și au restricționând accesul la piața financiară globală. Totodată, aceste măsuri au avut repercusiuni și asupra economiei globale, ilustrând interdependența înrădăcinată a piețelor mondiale.

Impactul acestor sancțiuni nu se limitează doar la aspectele economice, ele au redefinit, de asemenea, relațiile geopolitice și au influențat discuțiile privind eficacitatea și consecințele sancțiunilor pe termen lung. Prin extinderea sancțiunilor la sectoare diverse, de la finanțe la tehnologie și mass-media, UE a demonstrat o abordare multidimensională în încercarea de a contracara acțiunile Rusiei.

Cu toate acestea, peisajul complex al sancțiunilor ridică întrebări despre echilibrul dintre obiectivele politice dorite și impactul economic pe scară largă, atât asupra Rusiei, cât și asupra statelor UE și partenerilor internaționali. Efectele pe termen lung ale acestor măsuri, în contextul unui mediu geopolitic din ce în ce mai multipolar, vor continua să fie subiectul unor analize atente și dezbateri în sfera politicii internaționale.

În final, putem spune că, sancțiunile UE împotriva Rusiei :

- au scăzut cu 30% încasările din exportul de petrol și gaze;
- banca centrală rusă a rămas fără aproape \$300 miliarde din rezervele sale valutare;
- aviația a nimerit în izolare aproape totală;

- rubla se devalorizează în raport cu euro și dolarul, din care cauză se scumpesc toate produsele de import.

Totodată, este de subliniat că a început o eră nouă în diplomația economică, unde consecințele și eficacitatea sancțiunilor vor fi evaluate nu doar în termenii impactului imediat, ci și în cadrul unui impact mai larg asupra relațiilor geopolitice și economice pe termen lung. Ceea ce este clar, totuși, este că într-o lume interconectată, acțiunile împotriva unui jucător major are efecte în întregul sistem, la bine și la rău.